

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 5Cdo/62/2023
Identifikačné číslo spisu: 0021201161
Dátum vydania rozhodnutia: 27.03.2024
Meno a priezvisko: JUDr. Jozef Kolcun
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2024:0021201161.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu X. S.Č., narodeného XX. S. XXXX, V. J. Q. XXX, zastúpeného advokátskou kanceláriou JUDr. JCLic. Tomáš Majerčák, PhD., s. r. o., Košice, Južná trieda 28, IČO: 52 858 774, proti žalovaným 1/ S. P., narodenej XX. M. XXXX, E., E. XXXX/.XXX, 2/ JRD Rakovec, družstvo, Rakovec nad Ondavou 389, IČO: 52 518 167, obidvom zastúpeným advokátskou kanceláriou Advokátska kancelária SLAMKA & Partners s.r.o., Dolný Kubín, Radlinského 1735/29, IČO: 50 120 000, o určenie neplatnosti zmluvy o prevode nehnuteľnosti, vedenom na Okresnom súde Michalovce pod sp. zn. 16C/17/2021, o dovolaní žalovaného 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 21. februára 2023 sp. zn. 6Co/6/2023, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 21. februára 2023 sp. zn. 6Co/6/2023 vo výrokoch II., III. a rozsudok Okresného súdu Michalovce z 21. októbra 2022 č. k. 16C/17/2021-106 z r u š u j e a v e c v r a c i a Okresnému súdu Michalovce na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Michalovce (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 21. októbra 2022 č. k. 16C/17/2021-106 rozhodol tak, že:

Určuje, že zmluva o nepeňažnom vklade, uzatvorená dňa 3.8.2020, ktorou žalovaný v 1. rade previedol svoj spoluvlastnícky podiel na nehnuteľnostiach, nachádzajúcich sa v k.ú. V. J. Q., obec V. J. Q., okr. S., ktoré sú zapísané na LV č. XXX ako parcely registra „E“

- parcela č. 174 o výmere 78 m², druh pozemku zastavaná plocha a nádvorie,

- parcela č. 175 o výmere 87 m², druh pozemku zastavaná plocha a nádvorie,

vo veľkosti spoluvlastníckeho podielu 1/9 k celku,

na žalovaného v 2. rade, ktorej vklad bol povolený pod č.k. V-2567/2020 zo dňa 4.9.2020 - 315/20 je neplatná (výrok I.).

Žalobcovi priznáva nárok na náhradu všetkých účelne vynaložených trov v konaní od žalovaného v 1. a 2. rade, ktorí sú túto povinní spoločne a nerozdielne zaplatiť s tým, že o výške tohto nároku bude rozhodnuté v osobitnom uznesení (výrok II.).

1.1. V odôvodnení svojho rozhodnutia súd prvej inštancie uviedol, že:

Z dovolania sa neplatnosti právneho úkonu v zmysle § 40a OZ, ktoré je podpísané žalobcom dňa

4.12.2020 a adresované žalovanému v 1. rade bolo zistené, že sa žalobca dovolal relatívnej neplatnosti zmluvy o nepeňažnom vklade, ktorú uzatvorilo JRD Rakovec družstvo ako žalovaný v 2. rade a S. P. ako žalovaná v 1. rade a ktorou táto previedla na kupujúceho svoj spoluvlastnícky podiel k nehnuteľnostiam v k.ú. V. J. Q. na LV č. XXX vo veľkosti spoluvlastníckeho podielu 1/9 k celku, parcela č. 174 a parcela č. 175. Žalobca sa týmto voči žalovanej v 1. rade dovolal neplatnosti predmetnej zmluvy, nakoľko mal voči žalovanej predkupné právo ohľadne predmetnej nehnuteľnosti a žalovaná mu neponúkla jej podiel na odkúpenie v zmysle § 140 OZ.

1.2. Dovolanie sa neplatnosti právneho úkonu zo dňa 4.12.2020 bolo žalovanej v 1. rade doručené dňa 5.2.2021, o čom predložil žalobca doručenkou do vlastných rúk a tiež predložil doručenkou do vlastných rúk pre žalovaného v 2. rade, z ktorej vyplýva, že toto dovolanie sa neplatnosti predmetnej zmluvy bolo žalovanému v 2. rade doručené dňa 5.2.2021.

1.3. V tomto konaní súd mal za preukázané, že žalobca je podielovým spoluvlastníkom parcely č. 174 o výmere 78 m² - zastavaná plocha a nádvorie a parcely č. 175 o výmere 87 m² - zastavaná plocha a nádvorie, ktoré sú zapísané na LV č. XXX k.ú. V. J. Q.. Bolo tiež preukázané, že na tomto LV č. XXX pre k.ú. V. J. Q. je ako podielový spoluvlastník v podiele 1/9 k celku vedený aj žalovaný v 2. rade. Ďalej mal súd za preukázané, že žalovaný v 2. rade nadobudol tento spoluvlastnícky podiel od žalovanej v 1. rade na základe zmluvy o nepeňažnom vklade, uzatvorenej dňa 3.8.2020 medzi žalovaným v 1. rade a žalovaným v 2. rade. Následne na základe tejto zmluvy o nepeňažnom vklade bolo zapísané podielové spoluvlastníctvo k predmetnému podielu pre žalovaného v 2. rade a vklad bol povolený pod č.k. V2567/2020 zo dňa 4.9.2020 - 315/20. Preukázané bolo aj to, že žalobca sa dovolal neplatnosti predmetnej zmluvy o nepeňažnom vklade, ktorú uzatvorili žalovaná v 1. rade a žalovaný v 2. rade o prevode predmetného spoluvlastníckeho podielu a tejto neplatnosti sa dovolal právnym úkonom, ktorý adresoval 4.12.2020 tak žalovanému v 1. rade ako aj žalovanému v 2. rade, pričom bolo dovolanie sa neplatnosti predmetnej zmluvy doručené dňa 5.2.2021 do vlastných rúk a to tak žalovanej v 1. rade ako aj žalovanému v 2. rade. Táto skutočnosť napokon v konaní nebola sporná, avšak napriek tomu žalovaní v 1. a 2. rade neuznávajú neplatnosť predmetnej zmluvy a naďalej trvajú na tom, že je platná, žalobca sa pritom neplatnosti predmetnej zmluvy dovolal z dôvodu, že mu žalovaná v 1. rade ako podielová spoluvlastníčka neponúkla predmetný podiel na odkúpenie ako podielovému spoluvlastníkovi a bez tejto ponuky previedla tento podiel priamo na žalovaného v 2. rade. Žalovaní však svoje tvrdenie o platnosti predmetnej zmluvy opreli o to, že ponuka na odkúpenie spoluvlastníckeho podielu v tomto prípade nebola potrebná a nebol tým porušený zákon, nakoľko žalovaná v 1. rade je vo vzťahu k žalovanému v 2. rade blízkou osobou v zmysle § 116 OZ a v takom prípade ide o výnimku z ponuky predmetného podielu na odkúpenie podielovým spoluvlastníkom. Žalovaní namietali aj to, že nie je možné podať žalobu o určenie, že predmetná zmluva je neplatná v zmysle § 137 CSP. Súd sa zaoberal tým, či je predmetná žaloba prípustná a mal za to, že táto je prípustná v zmysle § 137 písm. d) CSP. Predmetná žaloba o neplatnosť kúpnej zmluvy je žalobou o určenie právnej skutočnosti a zákon dáva žalobcovi ako podielovému spoluvlastníkovi pri porušení jeho predkupného práva zákonnú ochranu proti tomu, kto jeho predkupné právo porušil a to buď tým, že sa môže domáhať relatívnej neplatnosti zmluvy, alebo domáhať sa, aby mu bola vec ponúknutá na kúpu, alebo mu predkupné právo zostáva zachované (§ 603 ods. 3 OZ a § 40a OZ). Tieto nároky sa však vylučujú vzájomne a znamená to, že oprávnený sa musí rozhodnúť, ktorý z nich uplatňuje. Keďže samotný zákon dáva v prípade porušenia predkupného práva podielovému spoluvlastníkovi možnosť výberu ochrany pre porušenie predkupného práva, nemožno žalobu o relatívnu neplatnosť zmluvy považovať za neprípustnú a osobitným predpisom je v tomto prípade samotný § 40a Občianskeho zákonníka, ktorý takúto alternatívu umožňuje. V tomto konaní nie je sporné, že žalobca sa relatívnej neplatnosti predmetnej zmluvy dovolal u oboch žalovaných, ktorí však túto relatívnu neplatnosť zmluvy doposiaľ neuznali. Preto žalobca má právo obrátiť sa na súd a vybrať si niektorú z alternatív zákonnej ochrany jeho spoluvlastníckeho práva. Práve podanie žaloby o relatívnu neplatnosť kúpnej zmluvy podľa § 40a OZ v spojení s § 140 OZ je jedným zo spôsobov ochrany spoluvlastníckeho práva, ktoré nemožno žalobcovi ako oprávnenej osobe uprieť. Aj v rozhodnutí NS SR sp. zn. 7Cdo/46/2013 zo dňa 14.5.2014 je uvedené, že žaloba o určenie neplatnosti právneho úkonu, predmetnom ktorého je vlastnícke právo k nehnuteľnosti, je právnym prostriedkom vlastníka na ochranu jeho vlastníckeho práva, ak je spôsobilá byť podkladom pre zmenu zápisu vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností. Súd teda dospel k záveru, že žaloba o neplatnosť predmetnej zmluvy je prípustná v zmysle § 137 písm. d) CSP.

1.4. Takéto personálne a majetkové prepojenie osôb nemožno za použitia analógie kvalifikovať ako vzťah obdobný rodinnému vzťahu v zmysle § 116 OZ a súčasne nezakladá stav, keď ujmu, ktorú by utrpela jedna z nich, by druhá osoba pociťovala ako vlastnú ujmu. Súd preto dospel k záveru, že medzi žalovanou v 1. rade a žalovaným v 2. rade, ako medzi členom družstva a družstvom neexistuje taký vzťah, ako medzi blízkymi osobami v zmysle § 116 OZ. Pokiaľ žalovaní odkazovali na judikatúru českých súdov z tohto hľadiska súd poukazuje na to, že tieto rozhodnutia českých súdov vychádzajú z odlišnej zákonnej úpravy ako je slovenská právna úprava a nemožno ich na tento prípad aplikovať.

1.5. Súd poukazuje aj na to, že uzavretím zmluvy o nepeňažnom vklade, ktorou žalovaná v 1. rade previedla svoj spoluvlastnícky podiel na žalovaného v 2. rade, stratila táto všetky oprávnenia ako spoluvlastníčka predmetného podielu, teda vec držať, užívať, požívať jeho plody a úžitky a nakladať s týmto podielom. Všetky tieto oprávnenia k predmetnému podielu nadobudol žalovaný v 2. rade, ktorý aj napriek tomu, že žalovaná v 1. rade je jeho členkou a podieľa sa na zisku družstva, môže tento spoluvlastnícky podiel držať, užívať, požívať jeho plody, úžitky, ale najmä bez vedomia, či súhlasu žalovanej v 1. rade s týmto podielom aj nakladať. Preto nie je dôvodná ani námietka žalovaných o tom, že samotná zmluva o nepeňažnom vklade nespadá pod zmluvy, ktoré predpokladá § 140 OZ, nakoľko podľa žalovaných touto zmluvou nedošlo k prevodu predmetného podielu, ale k jeho vkladu do družstva. V súvislosti s tým, súd poukazuje na to, že tak zmluva o nepeňažnom vklade, ako aj kúpna zmluva, či darovacia zmluva, alebo iná zmluva, ktorou sa prevádza vlastníctvo k podielu nehnuteľností spadajú pod § 140 Občianskeho zákonníka, nakoľko sa nimi prevádza vlastnícke právo k podielu. Preto súd hodnotil túto námietku žalovaných ako nedôvodnú.

1.6. Žalovaní ďalej namietali, že žalobca nerešpektuje pravidlo pomerného uplatňovania nárokov z porušenia zákonného predkupného práva. Ani táto námietka nie je dôvodná, nakoľko zo samotného ustanovenia § 140 OZ vyplýva, ak sa spoluvlastníci nedohodnú o výkone predkupného práva, majú právo vykúpiť podiel pomerne podľa veľkosti podielov. Zákonné predkupné právo majú všetci spoluvlastníci. Ak ich je viac, je nevyhnutné, aby sa dohodli na výkone predkupného práva a nič nebráni tomu, aby sa dohodli, že spoluvlastnícky podiel odkúpi len jeden z nich. Iba v prípade, ak sa nedohodnú o výkone predkupného práva a majú o neho záujem viacerí, majú právo vykúpiť podiel pomerne podľa veľkosti podielov. Predmetom tohto sporu nie je žaloba o nahradenie prejavu vôle, ktorou by sa žalobca domáhal voči nadobúdateľovi, aby mu nadobudnutý spoluvlastnícky podiel odkúpil len jeden z nich. Iba v prípade, ak sa nedohodnú o výkone predkupného práva a majú o neho záujem viacerí, majú právo vykúpiť podiel pomerne podľa veľkosti podielov. Predmetom tohto sporu nie je žaloba o nahradenie prejavu, ktorou by sa žalobca domáhal voči nadobúdateľovi, aby mu nadobudnutý spoluvlastnícky podiel ponúkol na kúpu za rovnakých podmienok, za ktorých podiel kúpil od pôvodného podielového spoluvlastníka a ak nadobúdateľ jeho výzve nevyhoví, má oprávnený spoluvlastník právo domáhať sa na súde žalobou voči nadobúdateľovi, aby bol nahradený prejav vôle nadobúdateľa. Preto nebolo dôvodné ani preukazovať, či došlo k dohode žalobcu s ostatnými spoluvlastníkmi o výkone predkupného práva, v zmysle ktorej má právo na vykúpenie celého spoluvlastníckeho podielu nadobudnutého žalovaným v 2. rade, v dôsledku porušenia predkupného práva alebo či si ostatní spoluvlastníci vo vzťahu k žalovanému svoje predkupné právo voči nemu ponechali aj naďalej, a teda neprejavili výslovne vôľu, že nemajú záujem o tento spoluvlastnícky podiel. Predmetom tohto konania je určenie relatívnej neplatnosti predmetnej zmluvy, a preto nemožno hovoriť o neplatnosti časti právneho úkonu vo vzťahu k nejakému podielu, ale relatívne neplatný je úkon ako taký, teda celá zmluva o nepeňažnom vklade uzavretá medzi žalovanými, bez ohľadu na to, či sa iní spoluvlastníci domáhali vyslovenia relatívnej neplatnosti právneho úkonu alebo nie. Účel predkupného práva, predmetom ktorého je spoluvlastnícky podiel a spôsob jeho realizácie, vylučuje čiastočnú relatívnu neplatnosť právneho úkonu (rozsudok NS SR z 28.9.2021 sp. zn. 8Cdo/208/2019).

1.7. O náhrade trov konania bolo rozhodnuté podľa § 255 ods. 1 CSP tak, že súd úspešnému žalobcovi priznal nárok na náhradu všetkých účelne vynaložených trov v konaní od žalovaných s tým, že o výške tohto nároku bude rozhodnuté v osobitnom uznesení.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalovaných rozsudkom z 21. februára 2023 sp. zn. 6Co/6/2023 rozhodol tak, že:

Návrh žalovaných na prerušenie konania až do rozhodnutia o dovolaní proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 6Co/87/2022, zamietá (výrok I.).

Potvrďuje rozsudok Okresného súdu Michalovce zo dňa 21. októbra 2022 č. k. 16C/17/2021-106 (výrok II.).

Žalobca má proti žalovaným 1/, 2/ nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu (výrok III.).

2.1. V odôvodnení svojho rozhodnutia odvolací súd uviedol, že:

Rozhodnutiu súdu nemožno vytknúť nedostatočné zistenie skutkového stavu, ani že by vzal do úvahy skutočnosti, ktoré z vykonaných dôkazov alebo prednesov sporových strán nevyplynuli a ani nevyšli za konania najavo, že by opomenul niektoré rozhodujúce skutočnosti, ktoré boli vykonanými dôkazmi preukázané, alebo že by v jeho hodnotení dôkazov bol logický rozpor, prípadne, že by výsledok jeho hodnotenia dôkazov nezodpovedal tomu, čo malo byť zistené spôsobom vyplývajúcim z § 192, § 193 a § 205 CSP alebo že by na zistený skutkový stav aplikoval nesprávne zákonné ustanovenia alebo použité zákonné ustanovenia nesprávne vyložil. Rozsudok nie je ani nepreskúmateľný a nebola zistená ani iná vada, ktorá by mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

2.2. Súd prvej inštancie vykonal dokazovanie v rozsahu dostatočnom pre úplné zistenie skutkového stavu, vykonanie ďalších dôkazov nebolo potrebné. Vykonané dôkazy vyhodnotil podľa ustanovenia § 191 ods. 1, 2 CSP. Z týchto dôkazov dospel k správnym skutkovým zisteniam a zo zisteného skutkového stavu vyvodil aj správny právny záver, pričom rozsudok aj náležite odôvodnil, preto odvolací súd jeho rozsudok ako vecne správny podľa § 387 ods. 1 CSP potvrdil.

2.3. Správne, presvedčivé a zákonu zodpovedajúce sú aj dôvody rozsudku, s ktorými sa odvolací súd stotožňuje a na tieto odkazuje. Ani počas odvolacieho konania nevyšli najavo také skutočnosti, ktoré by odôvodňovali iné rozhodnutie vo veci. Ani odvolacie námietky žalovaných nemali vplyv na vecnú správnosť rozsudku a nie sú spôsobilé prívodiť zmenu napadnutého rozsudku.

2.4. Predmetom konania v tu prejednávanej veci je nárok žalobcu na určenie relatívnej neplatnosti zmluvy o nepeňažnom vklade uzavretej medzi žalovanými z dôvodu, že bolo porušené jeho zákonné predkupné právo v zmysle § 140 OZ.

2.5. Podstatou odvolacích námietok žalovaných bolo nesprávne posúdenie otázky prípustnosti určovacej žaloby, a následne aj nesprávne vyhodnotené splnenie ponukovej povinnosti, nakoľko žalovaní tvrdili, že sa jednalo o prevod medzi blízkymi osobami.

2.6. Možno súhlasiť so súdom prvej inštancie, že ide o žalobu o určenie právnej skutočnosti v zmysle ust. § 137 písm. d) CSP, pri ktorej nie je potrebné preukazovať naliehavý právny záujem. Možnosť podania žaloby však musí vyplývať z osobitného predpisu. Na to, aby bolo možné prijať záver, či predmetná žaloba je prípustná v zmysle § 137 písm. d) CSP, je potrebné posúdiť, či je tu osobitný predpis, ktorý možnosť podania takejto žaloby pripúšťa.

2.7. Súd uzavrel, že osobitným predpisom, ktorý možnosť podania žaloby o určenie právnej skutočnosti pripúšťa, je v tomto prípade ust. § 40a OZ.

2.8. Odvolací súd na tomto mieste uvádza, že sa stotožňuje so záverom súdu prvej inštancie o tom, že osobitným predpisom, ktorý možnosť podania žaloby o určenie právnej skutočnosti pripúšťa, je v tomto prípade ust. § 40a OZ, z dôvodov, ako ich podrobne uviedol súd prvej inštancie.

2.9. Odvolací súd zároveň dopĺňa, že v prípade porušenia predkupného práva spoluvlastník, ktorý je oprávnený z predkupného práva má pri porušení povinností zo strany spoluvlastníka, ktorý je povinný z predkupného práva na výber viaceru možností (viď odôvodnenie bod 50.), medzi ktoré patrí aj možnosť domáhať sa žalobou vyslovenia relatívnej neplatnosti zmluvy o prevode podielu zo spoluvlastníka na tretiu osobu (§ 40a OZ). Tento názor je ustálený v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu (rozhodnutia NS SR sp. zn. 3Cdo/173/2010 z 11. decembra 2012, sp. zn. 2Cdo/13/2018 z 29. novembra 2018, sp. zn. 7Cdo/46,47/2013 zo 14. mája 2014).

2.10. Aj z rozhodnutia NS SR sp. zn. 2Cdo/28/2009 z 26. mája 2010 vyplýva záver, že „Určovacia žaloba by bola namieste vtedy, ak by žalobkyňa ako opomenutý spoluvlastník nemala záujem nadobudnúť prevedené spoluvlastnícke podiely a súčasne by chcela zabrániť tretej osobe vstúpiť do spoluvlastníckeho podielu“.

2.11. V prejednávanej veci si žalobca ako osoba oprávnená z predkupného práva uplatnil nárok vyplývajúci z ust. § 603 ods. 3 OZ, uvedený v predchádzajúcom odseku pod písm. a), t. j. domáha sa vyslovenia relatívnej neplatnosti zmluvy o nepeňažnom vklade, ktorou bol prevedený podiel na nehnuteľnostiach zo spoluvlastníka - žalovanej 1/ na tretiu osobu - žalovaného 2/.

2.12. V konaní z hľadiska skutkového nebolo sporným, že došlo k porušeniu predkupného práva

žalobcu zo strany žalovanej 1/, ktorá uzavrela so žalovaným 2/ zmluvu o nepeňažnom vklade, keďže si nespĺnila svoju ponukovú povinnosť vo vzťahu k ostatným spoluvlastníkom.

2.13. Nakoľko sa žalobca dovolal relatívnej neplatnosti uvedenej zmluvy v zmysle ust. § 40a OZ, dôsledkom takéhoto úkonu je neplatnosť právneho úkonu spätne odo dňa uzavretia predmetnej zmluvy o nepeňažnom vklade. Žalovaní však žalobcovo dovolanie sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu neakceptovali. Odvolací súd má preto za to, že ust. § 40a OZ, ako aj § 34 ods. 2 zákona č. 162/1995 Z. z. sú normami, ktoré umožňujú podanie žaloby o určenie právnej skutočnosti v zmysle § 137 písm. d) CSP. Pokiaľ hmotné právo dovolanie sa relatívnej neplatnosti pripúšťa, aj procesné právo musí takúto žalobu umožniť. Bez ohľadu na to, že ust. § 40a OZ výslovne na žalobu o neplatnosť neodkazuje, neobstojí zužujúci výklad žalovaných, ktorí v odvolaní namietali, že z ust. § 40a OZ nevyplýva právo žalobcu podať na súd žalobu o určenie relatívnej neplatnosti právneho úkonu.

2.14. Výklad ust. § 137 písm. d) CSP musí byť v súlade so zmyslom a účelom zákona. Takýmto výkladom vzhľadom na horeuvedené možno jednoznačne dospieť k záveru, že žaloba o určenie relatívnej neplatnosti právneho úkonu je prípustným procesným prostriedkom reparácie porušenia hmotného práva. Bez vyslovenia (relatívnej) neplatnosti právneho úkonu by za situácie nerešpektovania dovolania sa relatívnej neplatnosti úkonu voči žalovanými, zostalo postavenie žalovaných nezmenené a žalobca by nemal iný právny prostriedok účinnej ochrany svojich práv na zachovaní právneho stavu, keď žalovaná 1/ by bola naďalej spoluvlastníkom podielu na prevádzaných nehnuteľnostiach.

2.15. Nedôvodná je preto odvolacia námietka žalovaných o neprípustnosti predmetnej žaloby.

2.16. K odvolacej námietke žalovaných, že sa jednalo o prevod medzi blízkymi osobami, čo súd prvej inštancie nerešpektoval, odvolací súd uvádza, že sa stotožňuje s právnym záverom súdu prvej inštancie tak, ako ho podrobne uviedol vo svojom odôvodnení (bod 21., 22.).

2.17. Odvolací súd zotrváva na právnom názore vyjadrenom vo svojom rozhodnutí sp. zn. 6Co/87/2022 zo dňa 23. augusta 2022, ktorý sa týka špecifikácie vzťahu družstva a člena družstva vo vzťahu k inštitútu blízka osoba (bod 53. až 61.), ktorý súd prvej inštancie prevzal bez výhrad do svojho rozhodnutia, preto naň odvolací súd poukazuje a na tomto mieste ho neopakuje (§ 387 ods. 2 CSP).

2.18. Nenáležitá je odvolacia námietka žalovaných, že k zmene vlastníka sporných nehnuteľností došlo len formálne.

2.19. Aj v tomto smere odvolací súd uvádza, že sa stotožňuje s právnym záverom súdu prvej inštancie tak, ako ho podrobne uviedol vo svojom odôvodnení (bod 23.).

2.20. Odvolací súd zotrváva na právnom názore vyjadrenom vo svojom rozhodnutí sp. zn. 6Co/87/2022 zo dňa 23. augusta 2022, ktorý sa týka iba „formálnej“ zmeny vlastníctva (bod 66., 67.), ktorý súd prvej inštancie prevzal bez výhrad do svojho rozhodnutia, preto naň odvolací súd poukazuje a na tomto mieste ho neopakuje (§ 387 ods. 2 CSP).

2.21. Rovnako odvolacia námietka žalovaných, že napadnuté rozhodnutie nerešpektuje pravidlo pomerného uplatňovania nárokov z porušenia zákonného predkupného práva, nie je dôvodná.

2.22. Aj v tomto smere odvolací súd uvádza, že sa stotožňuje s právnym záverom súdu prvej inštancie tak, ako ho podrobne uviedol vo svojom odôvodnení (bod 24.).

2.23. Odvolací súd zotrváva na právnom názore vyjadrenom vo svojom rozhodnutí sp. zn. 6Co/87/2022 zo dňa 23. augusta 2022, ktorý sa týka pravidla pomerného uplatňovania nárokov z porušenia zákonného predkupného práva vo vzťahu k relatívnej neplatnosti právneho úkonu (bod 68.-72.), ktorý súd prvej inštancie prevzal bez výhrad do svojho rozhodnutia, preto naň odvolací súd poukazuje a na tomto mieste ho neopakuje (§ 387 ods. 2 CSP). Odvolací súd iba dopĺňa, že rozsudok NS SR z 28. septembra 2021 sp. zn. 8Cdo/208/2019 bol publikovaný v Zbierke stanovísk NS a rozhodnutí súdov SR 2/2022 pod č. 5 a jeho právna veta znie nasledovne: „Účel predkupného práva, predmetom ktorého je spoluvlastnícky podiel a spôsob jeho realizácie, vylučuje čiastočnú relatívnu neplatnosť právneho úkonu“.

2.24. Odvolací súd dospel k záveru, že rozsudok súdu prvej inštancie spĺňa vyššie uvedené kritéria pre odôvodnenie rozhodnutí v zmysle ust. § 220 ods. 2 CSP, a preto ho nemožno považovať za nepreskúmateľný. Odôvodnenie rozsudku zodpovedá základnej štruktúre odôvodnenia rozhodnutia. Následnosti jednotlivých častí odôvodnenia a ich obsahové (materiálne) náplne, zakladajú súhrnne ich zrozumiteľnosť i všeobecnú interpretačnú presvedčivosť. Súd prvej inštancie jasne a dostatočne vysvetlil právne dôvody, pre ktoré žalobe žalobcu vyhovel a závery, ktoré prijal primerane a zrozumiteľne vysvetlil. Z odôvodnenia napadnutého rozsudku nevyplýva jednostrannosť, ani taká

aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich účelu, podstaty a zmyslu. Za porušenie základného práva zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v žiadnom prípade nemožno považovať to, že súd nerozhodol v prospech žalovaných a neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa ich predstáv.

2.25. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania bolo rozhodnuté podľa § 396 ods. 1 CSP v spojení s ust. § 255 ods. 1 CSP a § 262 ods. 1 CSP. V odvolacom konaní boli žalovaní neúspešní, nemajú preto nárok na náhradu trov odvolacieho konania a vznikla im povinnosť nahradiť trovy odvolacieho konania úspešnému žalobcovi. Odvolací súd preto priznal žalobcovi nárok na náhradu trov odvolacieho konania voči žalovaným v plnom rozsahu, o výške ktorých rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti tohto rozhodnutia.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu voči výrokom II., III. podal dovolanie žalovaný 2/ (ďalej aj „dovolateľ“), ktorého prípustnosť odôvodňoval ust. § 421 ods. 1 písm. b) CSP, podľa ktorého rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

3.1. Za nesprávne právne posúdenie odvolacieho súdu považuje vyriešenie právnej otázky „posúdenie prípustnosti žaloby o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy pre porušenie zákonného predkupného práva, voči ktorej sa žalobca ako porušený podielový spoluvlastník dovolal neplatnosti, podľa ust. § 40a OZ, ako aj ust. § 34 ods. 2 zákona č. 162/1995 Z. z. ako osobitných právnych predpisov, ktoré umožňujú podanie žaloby o určenie právnej skutočnosti v zmysle § 137 písm. d) CSP.“

3.2. Uviedol, že nesprávnosť právneho posúdenia prípustnosti žaloby, ktorú namieta, spočíva v tom, že súd mal žalobu o určenie neplatnosti zmluvy o prevode posúdiť ako neprípustnú, nakoľko právny úkon - kúpna zmluva (zmluva o nepeňažnom vklade), je právnu skutočnosťou. S prihliadnutím na obsah osobitnej časti dôvodovej správy k ustanoveniu § 137 písm. c) a písm. d) CSP je možné vyvodiť, že zákon v zásade nepripúšťa určovacie žaloby o určenie právnej skutočnosti s výnimkou žalôb o určenie právnej skutočnosti za podmienky, že to vyplýva z osobitného právneho predpisu. Za takýto právny predpis, normu nemožno považovať ust. § 40a Občianskeho zákonníka.

3.3. Druhú právnu otázku, ktorú žalovaný 2/ vymedzil a považoval ju za nesprávne vyriešenú odvolacím súdom, je otázka „posúdenie prevodu vlastníckeho práva spoluvlastníckeho podielu k nehnuteľnosti medzi žalovaným 1/ ako členom družstva a žalovaným 2/ ako družstvom ako prevod medzi blízkymi osobami podľa § 140 Občianskeho zákonníka“.

3.4. Nesprávnosť právneho posúdenia blízkosti medzi žalovaným 1/ a žalovaným 2/, ktorú namieta, spočíva v tom, že kúpnu zmluvou došlo k prevodu vlastníckeho práva z člena družstva na družstvo, teda došlo k prevodu medzi osobami blízkymi a z tohto dôvodu teda nedošlo k porušeniu zákonného predkupného práva podielového spoluvlastníka nehnuteľností, pretože člen družstva ako podielový spoluvlastník nemusel svoj spoluvlastnícky podiel najskôr ponúknuť ostatným spoluvlastníkom podľa ust. § 140 Občianskeho zákonníka na odkúpenie. Člen družstva previedol vlastnícke právo na blízku osobu, právnickú osobu - družstvo.

3.5. Z ustanovenia § 116 druhá veta OZ teda vyplýva, že osobami blízkymi môžu byť aj právnické osoby, ktoré sú tak vzájomne prepojené, že v prípade, ak by ujmu utrpela jedna z týchto osôb, druhá by to pocítovala ako ujmu vlastnú.

3.6. V prípadoch, ak spoluvlastník vložil svoj spoluvlastnícky podiel k nehnuteľnosti do družstva ako nepeňažný vklad, čo znamená, že nepeňažným vkladom sa ním člen družstva podieľa na výsledku podnikania družstva, nedostáva za nehnuteľnosť protihodnotu, napríklad ako kúpnu cenu v prípade kúpnej zmluvy, ale priamo získava členský podiel v družstve. Žalovaný 2/ nevidí dôvod, prečo by mal ako člen družstva previesť svoj spoluvlastnícky podiel k nehnuteľnosti inej spoločnosti alebo fyzickej osoby, ktorá je konkurentom družstva alebo spolupracujúcou osobou, konkurenta družstva, ktorého je členom a takto si sám škodí a uškracovať sa.

3.7. Navrhol zmeniť výrok II. a III. rozsudku odvolacieho súdu a rozhodnúť tak, že žalobu v celom rozsahu zamietá a žalovaní majú voči žalobcovi nárok na náhradu trov konania na súde prvej inštancie a trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %. Takisto žiadal, aby bolo priznané žalovanému 2/ nárok na náhradu trov dovolacieho konania v rozsahu 100 %.

4. Žalobca vo svojom vyjadrení k dovolaniu žalovaného 2/ navrhol dovolanie odmietnuť a priznať mu

náhradu trov dovolacieho konania vo vzťahu medzi ním a žalovaným 2/ v rozsahu 100 %.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „dovolací súd“, resp. „najvyšší súd“) príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP v rámci dovolacieho prieskumu dospel k záveru, že dovolanie žalovaného 2/ je nielen prípustné, ale aj dôvodné.

6. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/113/2012, 2Cdo/132/2013, 3Cdo/18/2013, 4Cdo/280/2013, 5Cdo/275/2013, 6Cdo/107/2012 a 7Cdo/92/2012, ktoré sú aktuálne aj za súčasnej procesnoprávnej úpravy).

7. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na príslušnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/6/2014, 3Cdo/357/2015, 4Cdo/1176/2015, 5Cdo/255/2014, 8Cdo/400/2015). Otázka posúdenia, či sú, alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých sa môže táto výnimka uplatniť, nemožno v žiadnom prípade interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad (rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/319/2013, 1Cdo/348/2013, 3Cdo/357/2016, 3ECdo/154/2013, 3Cdo/208/2014). Narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená (meritórnym rozhodnutím), musí byť vyvážené sprisnenými podmienkami prípustnosti - to platí o všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch. Ak by dovolací súd bez ohľadu na neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane (porovnaj rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 172/03).

8. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. Z ustanovenia § 419 CSP vyplýva, že proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú špecifikované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

9. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f) CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa v dovolaní uviesť, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a náležitým spôsobom označiť dovolací dôvod (§ 420 alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

10. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP). Len konkrétne označenie právnej otázky, ktorú podľa

dovolateľa riešil odvolací súd nesprávne, umožňuje dovolaciemu súdu posúdiť, či ide skutočne o otázku, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a či sa pri jej riešení odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu [§ 421 ods. 1 písm. a) CSP], alebo ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená [§ 421 ods. 1 písm. b) CSP] alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne [§ 421 ods. 1 písm. c) CSP].

11. V dovolaní, ktorého prípustnosť sa vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. b) CSP, by mal dovolateľ a/ konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b/ dôvodiť, že právna otázka v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená, c/ uviesť, ako by mala byť táto otázka správne riešená. Samotné polemizovanie dovolateľa s právnymi názormi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo kritika toho, ako odvolací súd pristupoval k riešeniu právnej otázky, významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

12. Základným predpokladom prípustnosti dovolania je, že dovolací súd vo svojej rozhodovacej praxi doposiaľ neposudzoval právnu otázku vymedzenú dovolateľom (t. j. právne posúdenie veci odvolacím súdom, s ktorým dovolateľ nesúhlasí). Ak dovolateľ vyvodzuje prípustnosť dovolania z ustanovenia § 421 CSP, má viazanosť dovolacieho súdu dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP) kľúčový význam v tom zmysle, že posúdenie prípustnosti dovolania závisí od toho, ako dovolateľ sám vysvetlí (konkretizuje a náležite doloží), že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia dovolateľom vymedzenej právnej otázky a že sa jedná o prípad, na ktorý sa vzťahuje toto ustanovenie.

13. V danom prípade z dovolania žalovaného 2/ vyplýva, že v prvom rade namieta nesprávnosť právneho posúdenia prípustnosti žaloby, spočívajúcu v tom, že súd mal „žalobu o určenie neplatnosti zmluvy o prevode“ posúdiť ako neprípustnú, keďže právny úkon - Kúpna zmluva (zmluva o nepeňažnom vklade), je právnou skutočnosťou, pričom zákon zásadne nepripúšťa určovacie žaloby o určenie právnej skutočnosti s výnimkou žalôb o určenie právnej skutočnosti za podmienky, že to vyplýva z osobitného právneho predpisu (bližšie vid' bod 3.1.).

13.1. Rovnako za nesprávne žalovaný 2/ považoval právne posúdenie „prevodu vlastníckeho práva spoluvlastníckeho podielu k nehnuteľnosti medzi žalovaným 1/ ako členom družstva a žalovaným 2/ ako družstvom ako prevod medzi blízkymi osobami podľa § 140 Občianskeho zákonníka“. Podľa presvedčenia žalovaného 2/ v danom prípade došlo k prevodu medzi osobami blízkymi, a z toho dôvodu teda nedošlo k porušeniu zákonného predkupného práva podielového spoluvlastníka nehnuteľností, pretože člen družstva ako podielový spoluvlastník nemusel svoj spoluvlastnícky podiel najskôr ponúknuť ostatným spoluvlastníkom podľa ustanovenia § 140 Občianskeho zákonníka na odkúpenie (bližšie vid' bod 3.2.).

14. So zreteľom na riadne nastolenie právnych otázok spôsobom zodpovedajúcim § 421 ods. 1 písm. b) CSP a v situácii, na ktorú sa vzťahuje toto ustanovenie, dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalovaného 2/ z tohto dovolacieho dôvodu je v danom prípade procesne prípustné. Následne preto skúmal, či je podané dovolanie dôvodné (či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu skutočne vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci predmetných právnych otázok).

15. Právnym posúdením veci je aplikácia práva na zistený skutkový stav. Je to činnosť súdu spočívajúca v podradení zisteného skutkového stavu príslušnej právnej normy, ktorá vedie k záveru o právach a povinnostiach účastníkov právneho vzťahu. Právne posúdenie je všeobecne nesprávne, ak sa súd dopustil omylu pri tejto činnosti, t. j. ak posúdil vec podľa právnej normy, ktorá na zistený skutkový stav nedopadá, alebo správne určenú právnu normu nesprávne vyložil, prípadne ju na daný skutkový stav nesprávne aplikoval.

16. Ako prvou položenou otázkou sa najvyšší súd zaoberal a vyriešil ju rozsudkom Najvyššieho súdu SR z 24. januára 2024 sp. zn. 4Cdo/238/2022, keď v bode 17.6. svojho rozhodnutia uviedol, že osobitným právnym predpisom, z ktorého vyplýva oprávnenie žalobcu domáhať sa určenia neplatnosti kúpnej zmluvy (právnej skutočnosti) je v hmotnoprávnej rovine daného prípadu ust. § 40a Občianskeho

zákonníka v spojení s ust. § 140 Občianskeho zákonníka. To, že zo samotného textu predmetnej právnej normy nevyplýva výslovne možnosť podania žaloby, nepovažoval z hľadiska uplatnenia práva za významné. Uviedol, že je potrebné si uvedomiť, že text ust. § 40 Občianskeho zákonníka ako aj § 140 Občianskeho zákonníka bol formulovaný zákonodarcom dávno predtým, ako vstúpil do platnosti a účinnosti civilný sporový poriadok. V zmysle dôvodovej správy k ust. § 137 písm. d) CSP „medzi osobitné predpisy podľa písm. d) patria, napríklad zákoník práce, zákon o dobrovoľných dražbách a podobne“. Z uvedeného vyplýva, že ani samotný zákonodarcia v civilnom sporovom poriadku nevymenúva taxatívny spôsobom právne predpisy „napríklad a pod.“, v zmysle ktorých možno podať žalobu o určenie právnej skutočnosti. Nemožno preto striktne formalisticky lípnúť na tom, aby text právnej normy prijatý skôr celkom slovne zodpovedal neskoršiemu právneho predpisu, t. j. civilnému sporovému poriadku.

16.1. Z uvedených dôvodov najvyšší súd prvú položenú otázku považoval súdmi nižších inštancií za správne vyriešenú, z ktorého dôvodu dovolanie žalovaného 2/ nebolo dôvodné.

16.2. Ako ďalšou položenou otázkou sa najvyšší súd zaoberal tým, či v danom prípade prevod spoluvlastníckeho podielu k nehnuteľnosti medzi žalovaným 1/ ako členom družstva a žalovaným 2/ ako družstvom možno posudzovať ako prevod medzi blízkymi osobami podľa § 140 Občianskeho zákonníka, aj túto právnu otázku nastolenú dovolateľom možno pokladať za vyriešenú rozsudkom Najvyššieho súdu SR z 24. januára 2024 sp. zn. 4Cdo/238/2022, kde dovolací súd v bode 23.4. uviedol, že z predmetných ustanovení zákona, ktoré sú citované v jeho predchádzajúcich bodoch ako aj ďalších upravujúcich činnosť družstva vyplýva, že vzťah žalovaných ma jednoznačne základ vo vzťahu družstva a člena družstva a o právach a povinnostiach vyplývajúcich z Obchodného zákonníka a zo stanov družstva. Členský podiel žalovaného 1/ predstavuje majetkovú účasť člena družstva na majetku družstva, teda na majetku žalovaného 2/. Intenzita ich vzájomného vzťahu (jeho kvantita či kvalita, respektíve súdmi nižších inštancií deklarované „benefity“) je podľa názoru dovolacieho súdu v okolnostiach v danej veci dostatočným dôvodom, prečo predmetný vzťah vykazuje vzťah blízkych osôb; vždy však takéto zistenie bude vyžadovať individuálne posúdenie každej veci. Z uvedených dôvodov možno preto súhlasiť s názorom dovolateľa, že vzťah žalovaných 1/ a 2/ je potrebné považovať za vzťah blízkych osôb.

17. Na základe uvedených dôvodov (pod bodmi 19. až 23.) v rozhodnutí dovolacieho súdu sp. zn. 4Cdo/238/2022 z 24. januára 2024, dovolací súd považoval dovolanie žalovaného 2/ v predmetnej veci v druhej dovolacej otázke za dôvodné, mal za to, že odvolací súd sa v druhej dovolacej otázke odklonil v zmysle ust. § 421 ods. 1 písm. a) CSP od rozhodnutia dovolacieho súdu sp. zn. 4Cdo/238/2022 z 24. januára 2024, a preto napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil vo výrokoch II., III. a nadväzujúci rozsudok súdu prvej inštancie (§ 449 ods. 1, 2 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami zrušil nielen rozhodnutie odvolacieho súdu ale aj súdu prvej inštancie, ktoré bolo rovnako založené na nesprávnom právnom posúdení a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

18. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

19. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.